

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Tre opbyggelige Taler, 1844

Citation: Kierkegaard, Søren: "Tre opbyggelige Taler, 1844", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1998 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-3t44-txt-shoot-id7806fc4d-fd9b-4d72-908d-4e785a1aab9d.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Forventningen af en evig Salighed

II Cor. IV, 17. 18

Siig et Menneske, hvilke Dine Venner ere, og han kjender Dig; betro ham Dine Ønsker, og han forstaaer Dig; thi ikke blot er Din Sjæl jo aabenbar i Ønsket, men ogsaa paa en anden Maade skal han gennemskue Dig, forsaavidt Ønsket underfundigen forraader ham, hvorledes det staaer til derinde. Medens Du nemlig udtaler Ønsket, da seer han efter, om det lader sig ønske. Er dette ikke Tilfældet, da veed han jo ei blot Dit Ønske, men han slutter ogsaa til en Forvirring i Dit Indre. I denne Forstand har man sagt, at det at ønske er en daarlig Kunst, og Den, der saaledes ønsker, fristes man let til at sammenligne med Den, der af Magelighed griber til Bettelstaven; thi begge leve de af Almisse, begge ere de ustadige, begge have de kun Bønner, begge ere de mistænkelige i Retfærdighedens Øine. Imidlertid lader dog det at ønske sig ogsaa afvinde en skjønnere Side. Hvo har glemt Barndommens ubetalelige Moro: Ønsket, der er lige for det fattige og for det rige Barn! Hvo har glemt hine skjønne Fortællinger fra en svunden Tid, i hvilke det er ligesom i Barndommen, hvor Ønsket er Livets Betydning, og Ønsket en salig Tidsfordriv! Naar det da forundtes en Mand eller Kvinde i hine Sagn at forlyste Sjælen ved Ønsker, da var det Skik og Brug, en hellig Vedtægt, at først ønskede man sig Himlens Salighed. Naar man havde den sikkert, da kunde man ret give sig hen i Ønskets Overgivenhed. Nu det var jo kun en Spøg det Hele; men lader os aldrig glemme, at der i Sandhed midt i Livets Alvor er og bør være Tid til at spørge, og at ogsaa denne Tanke er en opbyggelig Betragtning. Thi Den, der ret er taknemmelig, og ydmygt fatter det Dybsindige, at al hans Travlhed dog, guddommeligt talt, kun viser Misforholdet mellem den og Det, han maa tage til Givende i Livet, han har ogsaa Tid til uskyldig og Gud velbehagelig Spøg – han skal ogsaa vide at ønske. Han fordærver sig ikke Gavens Skjønhed eller den givende Naades Utvivlsomhed ved at bringe sin Fortjeneste i Anslag, han bringer ikke selv Forstyrrelsen med sig, han lærer netop af Gavens Overvætteshed den glade Stilhed, der ikke er paatrængende med utrættelig Virksomhed, ydmyg endogsaa i Taknemlighed. Som Hedningerne gjøre lange og overflødige Bønner om hvad dog Gud veed iforveien (Mth. VII, 7), saa er det ogsaa en hedensk Feil, altid at være travl, altid trælunden i Alvor.

Det være nu vor Tids Fortjeneste, at den paa mange Maader har vidst at arbejde Ønsket træet, og saaledes at afvægne Sjælen med at ønske; det være dens Fortrin, hvis den dermed har udviklet en redelig Alvor, der til det Gode forsager Ønskernes Svigagtighed. Vi bebreide den ikke, at den har gjort Forestillingen om Ønskets Magt til et Ordspil, dersom den derved ansporer Nogen til at arbejde med egne Hænder istedenfor med Ønskets laante Kraft. Men Ønsket om Himlens Salighed, er dette ogsaa et Ordspil, som Ønsket om Himlens Bistand jo er bleven det for den Letfærdighed, der mener, at man bør stole paa Gud, som man stoler paa Menneskene, naar man nemlig hjælper sig selv, saa gjør Gud Resten. Og dersom Ønsket om Himlens Salighed er bleven et Ordspil, har man da derved villet opflamme Menneskene til at arbejde desto stærkere for at erhverve den? Dette skjønnes ingenlunde at være Tilfældet. Snarere synes den evige Salighed at være bleven, hvad Tanken derom er bleven, et løst og ledigt Ord, stundom næsten glemt, eller fripostigen udeladt af Sproget, eller ligegyldigen sat til en Side som en gammel Talemaade, man ikke mere bruger, men kun opbevarer for Snurrighedens Skyld. Og medens man i gamle Dage fik Himlens Salighed af Guds Naade, saa synes nu ofte Himlens Salighed at være bleven liig et gammelt affældigt Menneske, der i den Mægtiges Huus frister Livet ved et kummerligt Naadsens Brød.

Hvor gaaer da Den hen, der vil overveie, hvilke Følger Forventningen af en evig Salighed har for dette jordiske, bekymrede Liv, med hvem skal han raadføre sig? De borgerlige Forhold kjender Enhver jo i vor Tid tilstrækkeligen, saa lader os, ved et Øieblik at tale om dem, tydeliggjøre os Svaret. Naar man i Staten vil have en eller anden Sag betænkt og overveiet, da sammenkalder man jo ikke Fremmede og Udlændinge, der ved intet Baand ere knyttede til det Lands Skjebne, hvis Velfærd de skulle betænke. Man sammenkalder heller ei løse Mennesker og letfærdige Landstrygere, »der lære ørkesløse at løbe omkring i Husene, dog ikke alene ørkesløse, men ogsaa med Squalder og uforholdsmæssig Handel« (1 Tim. V, 13); thi Saadannes Betænkninger skulle vel kun »afstedkomme Spørgsmaal« (1 Tim. I, 4) istedenfor at tilveiebringe Svar. Man sammenkalder endeligen ikke Røvere og Ufredsmænd, for at give dem Leilighed til i al Ro at overveie, hvorledes de bedst kunne opæde Landet. Man gjør da et andet Valg; man antager, at en vis Art Bekymring er ønskelig, at det at have sin egen Velfærd saa nøie knyttet til Landets, som muligt, er den bedste Betyggelse for, at Betænkningen ikke skal komme til intetsteds at have hjemme, ligesom Betænkningens Opfinder. Saaledes ogsaa med Overveielser af den Sag, om hvilken vi tale. Dersom Nogen mener, at dette nærværende Liv ikke blot er Arbeidets men ogsaa Lønnens, ikke blot Sædens men ogsaa Høstens; da maa vi overlade ham at følge den Klogskabs Regler, der er i Forstaaelse med hans Livs-Anskuelse. Derimod kunne vi ikke ønske at raadføre os med ham, thi han er jo en Fremmed og Udlænding, der intet Kjendskab har til, ingen Forbindelse vedligeholder med hiint Fjerne, om hvilket vi spørge. Dersom Nogen letsindigen

kun og som i Forbigaaende lader sin Tanke vanke om, nysgjerrigt og ustadigen beskæftiget med det Tilkommende, da maae vi overlade ham at søge Selskab og Samvirken med de Ligesindede, »hvis løse Tale kun æder om sig som dødt Kjød« (2 Tim. II, 17). Dersom endeligen Nogen, ligegyldigt af hvilken Grund, lever i Strid med hiin Tilkommelse, saa han ikke blot er uvidende som den Fremmede og Udlændingen, ikke blot letsindig som hiin eventyrlige Tanke-Ridder, men af al Magt vil have den tilintetgjort, da var han jo dog vel mindst skikket til at sidde i Overveielsens Raad. Man vælger da anderledes; man antager, at Bekymringen ikke blot ikke gjør et Menneske partisk, men netop gjør ham duelig til at betænke; man antager, at det, at hans Velfærd nøie er knyttet til hiin Tilkommelse, netop gjør ham berettiget. Den derfor, der eier Liggendefæ i Himlen, og hvis Sjel er hos Skatten; Den, der her paa Jorden erhvervede Venner, som kunne modtage ham hisset; Den, hvis Tanke er gaaet forud og gaaer forud, at berede ham Sted; Den, hvis Bekymring imødeser en Forklaring, som Livet negter; Den, hvis Længsel holder den Elskede fast og ikke slipper ham i Døden; Den, hvis Sorg vedbliver at følge den Døde til Graven; Den, hvis Følelse vilde oprøres ved det Forfærdelige, at man slog ham en Streg over Himlens Salighed, oprøres mere end Borgeren, naar man af Jorden vil udlette det Land, hvis Søn han er: enhver Saadan er en god Borger, en Velsindet, hos hvem den Spørgende tør vente Veiledning og Bistand, Spørgsmaalet Besvarelse.

Men maaskee have vi grebet den hele Sag feil an; maaskee er Himlens Salighed Noget, der i den Grad følger af sig selv, at det er en Daarlighed, naar man taler om, hvad deraf igjen følger. Saligheden følger af sig selv, af den følger igjen Intet; lader os derfor ikke spille Tiden ved først at gjøre det tvivlsomt, der følger af sig selv, og da at berolige Tvivlen, hvorved man dog aldrig opnaaer den Sikkerhed, som naar man lader det følge af sig selv, og endeligen sinker sig selv ved Efterfølgerne af Tvivlens Bekymring. Men hvad enten den nu følger af sig selv eller ikke, denne Betragtning negter dog ikke, at Himlens Salighed er et Gode, og kan kun forsaavidt misbillige Ønsket derom, som Ønsket allerede er en Art Bekymring, hvilken ikke behøves, da Saligheden kommer af sig selv, enten man ønsker den eller ikke; og Ønsket har i Grunden ethvert Menneske, kun henlede den Enkelte ikke Opmærksomheden paa, at han er ønskende; thi saaledes er ogsaa ethvert Menneske aandende, men derfor netop er det Daarlighed, om den Enkelte vilde sætte sig hen og frydes ved at han kan aande. M. T., lad os et Øieblik tale daarligen, eller rettere lad os endnu et Øieblik vedblive at tale daarligen; thi Du mærker dog vel allerede, at denne Tale er Daarskaben nær ved sin megen Kløgt. Lad os da daarligen antage, at Gud i Himlene var som et svagt Menneske, der nu engang ikke kunde føre det over sit Hjerte, at nægte Nogen den evige Salighed, enten han begjerede den eller ikke, ja saa svag, at han ligesom paanødte Enhver den, enten han ønskede den eller ikke. Et saadant svagt Menneske sees vel stundom i Livet. Han eier et eller andet Gode, og i den mindre Kreds, der er Gjenstand for hans Omsorg, er det Alle vitterligt, at han i sin Tid uddeler det til Alle. Det Gode faae de da Alle, deri ligger det Fælleds; men Forskjellen, hvilken er denne? Nogle af dem forhærde sig i Ligegyldighed, spottede næsten den svage Mand i deres Hjerte; ubekymrede om ham passe de deres egne Ting, fritage sig selv for enhver forudgaaende Bekymring, om de gjøre sig det værdige, og ikke tage hans Godhed forfængelig; fritage sig for enhver efterfølgende Bekymring, om deres Taknemlighed paaskjønner Giveren og Gaven. Andre derimod gjøre sig Modtagelsen tvivlsom i Ønskets Form, og om de end ikke mene at fortjene Gaven, saa er deres Sind og Velvillie dog til hiint Menneske, af hvis Godhed de modtage den; og see de end, at Godheden er Svaghed, da skjule de det for ham og for sig selv, mene sig berettigede og forpligtede til at handle saaledes, fordi Taknemlighed er det eneste Udtryk, der betegner deres Forhold til ham; thi en Gave er det, og en Gave bliver det. Dersom det forholdt sig saaledes med Modtagelsen af Himlens Salighed, m. T., hvorledes vilde Du ønske at modtage den? Kunde Du ønske at modtage den, som hine første modtog den jordiske Gave? Om Du end meente at have Din Salighed nok saa sikker, Du vilde dog føle en dyb Beskæmmelse, hver Gang Du sammenlignede Dit Liv med Deres, hvem Bekymringen om denne Sag Tid efter anden udfyldte mangt et Øieblik, mangen en Stund, hvad enten det nu var Ønsket der beskæftigede dem, eller Hjertet der bevægedes i Taknemmelighed, eller Sindet de dannede til, efter bedste Indsigt og af al Formue, at være Giveren velbehageligt, og hvorved de forberedte Overgangen. Thi en pludselig Overgang er et forfærdeligt Vovespil; man har stundom udmalet, hvor forfærdeligt det maa være for den Berusede pludseligen at vaagne op i Tankens Forvirring; man har skildret den Rædsel, der maa have grebet den rige Mand, da han opvaagnede i Helvede; men dersom det var saaledes med Himlens Salighed, at et Menneske, i det Øieblik han udaandede sit sidste Suk, vaagnede til denne, et Menneske, hvis Tanker havde været saa fjerne fra den som Afgrunden er fra Himlen: mig tykkes, at dette Menneske maatte døe igjen af Beskæmmelse, maatte ønske sig bort igjen, fordi Himlens Salighed og hans Uværdighed ikke kunde fordrages med hinanden; mig tykkes, at dette Menneske maatte føle sig ulykkelig som Den, der i et fremmed Land blot ønsker at forlade det.

Vi have talet daarligen, men selv da har det jo viist sig, at Tanken om Himlens Salighed ikke tør vorde et Menneske ligegyldig. Hvorledes skulde da Saligheden vorde Den ligegyldig, hvem Talen ikke behøver at vove sig ud efter indtil Tankeløshedens yderste Grændse, men hvis Sjel er vel dannet til at høre Alvorens alvorlige Ord, »at Gud ikke lader sig spotte« (Gal. VI, 7); hvis Sjel er forberedt ved at betænke, hvad der vel ganske vilde overvælde den Forvirrede, »at Ingen kan tjene to Herrer, da han maa hade den ene og elske den anden« (Mth. VI, 24); hvis Sjel er fuldt opvaagnet af Søvn til at forstaae, hvad der vel vilde styrte Nattevandreren i Afgrunden, »at Kjærlighed til Verden er Had til Gud!« (Jac. IV, 4). En Saadan har jo Aandens Sands til at væmmes ved, at Himlens Salighed, trods sin Herlighed, skulde være en Narrestreg, Forstandens Modenhed til at fatte, at Himlens Salighed, saa lidet den tages med Vold, ligesaa lidet indfries som et Pant i

Legen; en Saadan har jo Tid til at betænke det ene Fornødne, Hjerte til at ønske Himlens Salighed, Alvor til at forsage letsindige Tankers Leflen, Frygt og Bæven i Sjelen til at forfærdes ved Tanken om at bryde med Himlen eller tage den forfængeligt. Men da skal Tanken om denne Salighed heller ei være ham spildt, Ønsket ikke være forgjeves, Bekymringen ikke ufrugtbar Møie, Bønnen ikke uden Velsignelse, som Liliens Uvirksomhed, der den ikke spinder, som Fuglens Uforsynlighed, der den ikke sanker i Lade; Arbeidet ikke være uden Vinding, om han end ikke fortjener Himlens Salighed, men kun vorder skikket til at arve den, ved Aarvaagenhed i Forventning. Og denne Sysselsættelse skal tillige vorde ham til Vinding for dette Liv, og Følgen af denne Forventning vorde ham til Velsignelse i Tiden; thi Forventningen af en evig Salighed formaaer, hvad ellers synes umuligt, at være to Steder paa eengang; den arbeider i Himlene og den arbeider paa Jorden, »den tragter efter Guds Rige og hans Retfærdighed og giver det Øvrige som en Tilgift« (Mth. VI, 33). Gjør Forventningen ikke dette, da er den svingagtig, en syg Sjels Underfundighed, der vil liste sig ud af Livet, ikke en sund Sjels oprigtige Nærværelse i det Timelige; da er den ikke Forventning af det Evige, men Overtro paa det Tilkommende, da hviler Mennesket ikke i det Eviges Tilforladelighed, men gjækker sig selv med det Tilkommendes Mulighed, der kun fængsler som Opløsningen paa en Gaade; da er Forventningen en indsmigrende Higen, der ikke har raadført sig med Alvoren om Opfyldelsens forskellige Afgjørelse; thi jo dybere Alvoren fatter Adskillelsens Angest, naar denne dog ikke tilintetgjør Ansvarret og tvinger Sjelen til ligesom at gjøre Opbud, desto sandere er Forventningen.

Forventningens Følge er da en dobbelt; men lader os denne Gang blive staaende ved Overveielsen af den Følge, som angaaer det nærværende Liv, lader os i Overveielsen bestandigen have de forelæste apostoliske Ord for Øie, medens Tanken hviler sig paa Tilkommelsens bekymrede og mægtige Vidne, Apostelen Paulus; og saaledes lader os tale om:

Forventningen af en evig Salighed med Hensyn til denne Forventnings Betydning for det nærværende Liv.

Forventningen af en evig Salighed skal hjælpe et Menneske til at forstaae sig selv i Timeligheden. Ofte priser man og med Føie Erfaringens prøvede Blik, at det ganske anderledes formaaer at hjælpe En til Rette i Livet end Ungdommens, der er i Indbildningens Tjeneste, skuffet af Sjelebedrag, klartskuende paa Afstand, medens dog dets bedrageriske andet Syn ikke udholder lagttagelsens Eftersyn. I Modsætning til Ungdommens Overilelse er det da Erfaringens Fortrin, at den er stærk i den stykkevise Betragtning. Netop derfor er den vigtig som Veileder i Livet; thi Livet i Timeligheden er stykkeviist og som en mørk Tale, hvilken forstaaes bedst, naar den forstaaes lidt efter lidt. Erfaringens Fortrin er det, at den altid har et Maal, hvormed den maaler, et Maal, hvortil den stræber, og idet den inddeler Endelighedens Udstrækning, veed den bestandigt at udmaale det Enkelte, og idet den gaaer ud fra det Visse, beregner den det Uvisse. Den veed at gjøre Overslag, at bestemme Veiens Længde og Tiden, den har en Maalestok for Kraften og Udholdenheden, for Modstanden, for Farer og Besværligheder, og alt eftersom Livet griber begunstigende eller forstyrrende ind, veed den at hjælpe sig; bliver ikke let overrumplet, og selv om den gjør det, samler den sig snart og maaler atter. Saaledes gaaer maaskee mangt et Menneskeliv hen, virksomt i Timelighedens Tjeneste, men tilhører ogsaa ganske Timeligheden. Hvis derimod et Menneskes Sjel er forventende en evig Salighed, da vil denne Forventning vel et Øieblik forstyrre ham, den vil bringe ham til at forsmaa Erfaringen, da dens Maal er ham for ringe, dens Maalestok er ham for lille. Men Ungdommens Fremfarenhed og Indbildningens Kæmpeskridt ville heller ei hjælpe ham, og dog kan han ikke være uden Maal og Maalestok; thi et Liv uden dette er trøstesløst og forvirret. Dog Den, der kun har Timelighedens Maalestok, han gaaer under med Timeligheden, og holder maaskee end ikke ud med denne. Om Ens Liv end gaaer stille og fredeligere hen, der kan dog indtræde Begivenheder, hvilke Erfaringen ikke udtømmer. Hænder dette ham, da er han Fortvivlelsens Bytte. Og paa den anden Side, lykkes det ham end at slippe igjennem Livet, uden at nogen saadan Tilskikkelse gjør Indsigelse mod hans Beregning, da er han, hvis han intet Høiere lærte i Livet, dog et Timelighedens Barn, for hvem det Evige ikke er. Vedligeholder derimod et Menneske hiin Forventning i sin Sjel, da har han et Maal som altid er gyldigt, en Maalestok som altid er gyldig og gyldig i sig selv; ved dette Maal og ved denne Maalestok skal han altid forstaae sig selv i Timeligheden. Som Lykke og Medgang, Menneskenes Gunst, Seier og Vinding ikke skal fanarre ham hans Maal og give ham Forfængelighedens falske Maal deristeden, og lære ham vildt at glæde sig som den der ikke har Haab, saa skal heller ei Sorg og Lidelses Falskmaal lære ham at sørge fortvivlet som Den, der ikke har Haab.

»Thi vor Trængsel, som er stakket og let, skaffer os en over al Maade stor, evig Vægt af Herlighed.« Disse ere Apostelens Ord, som vi have forelæst. M. T., dersom Du aldrig havde hørt Paulus' Navn nævne, dersom dette Navn saa langt fra at være, hvad det er blevet Dig fra Din tidligste Barndom, ærværdigt og helligt, var Dig ubekjendt, tænk Dig dette, og tænk Dig da, at disse Ord bleve Dig forelagte med den Anmodning, deraf at slutte, hvorledes vel den Mands Lod maatte have været, der kunde give Livet paa Jorden og Saligheden hisset et saadant Vidnesbyrd. Du vilde da vel prøve Ordene, Du vilde lade dem lyde sammen med Andres Vidnesbyrd om Livets Nød og Evighedens Herlighed, og da vilde Du vel slutte, at denne Mand havde levet

temmelig stille og uforstyrret i hæderlig Ubemærkethed, fjernet fra Livets store Afgjørelser, vel ikke ganske uden Fortrolighed med den Lidelsers forborgne Viisdom, der er for de Indviede, men dog heller ei forsøgt i den yderste Prøve, i jordisk Nøds, i sjælelig Anfægtelses Livsfare. Dersom det forlangtes af Dig, at ombytte dette Udsagn med et lignende, da vilde Du maaskee benytte et ikke ubekendt Vers, hvilket vi dog ikke her kunne anføre, da det er i et fremmedt Sprog; men de lykkeligt valgte Ords skønne Mening er omtrent denne: at Jorden er skøn nok som Bedested for Den, der venter en Evighed, men ikke skøn nok til derover at glemme, at man dog kun er underveis. Og denne Udvikling vilde vel tilfredsstille Dig selv og de Andre – tænk Dig, at der i samme Øieblik traadte en Mand til, som sagde: disse Ord ere af Apostelen Paulus, og som nu fortalte Dig, hvad vel Ingen behøver at fortælle Dig, at denne Mand var bleven standset paa Forargelsens Vei, og altsaa vel var forsøgt i Sjælens Livsfarer; at han har været henrykket i den tredie Himmel, og altsaa vel fristet til at fatte Afsmag for Jordlivet; at han har vidnet med en Begeistring, saa han syntes Tilhørerne en Rasende; at han i 40 Aar omtumledes i Verden, uden vist Sted, fredløs og priisgiven, Jøder en Forargelse, Græker en Daarskab, udskudt af Verden, i Livsfare, i Hunger, i Nøgenhed, i Fængsel, og at han endeligen blev henrettet som en Forbryder – vilde Du da ikke studse, vilde det ikke svimle for Dig, fordi Din Maalestok ikke kunde frembringe et saadant Forhold! Lad Ungdommen forsøge sig derpaa! Ja Ungdommen er hurtigt tilskyndet til Beundring, og dens Begreb ikke mindre hurtigt; naar den faaer et rundt Tal, da er den snart ved Maalet, og iilsom til at lægge sammen. Om den end begeistres ved Tanken om Paulus, o, dens Begeistring forstaaer ham ikke, og bedrager kun sig selv. Lad Erfaringen stave sig frem, den vilde vel sige: et saadant Liv er jo en evig Trængsel, ikke til at udholde – en evig Trængsel, er dette den oplysende Fortolkning til Textens Ord: vor Trængsel som er stakket og let? Og dog var vel Paulus ikke uden Maal og ikke uden Maalestok, thi Evigheden var hans Maal, og dens Salighed hans Maalestok. Naar da Trængselens Uveirssky begyndte at staae stille og true med Forfærdelse, naar Sjelen vilde forsmægte af Frygt og angstfuld Forventning, da tænker jeg, hvis vi tør tale saaledes, da tog han Maalestokken, prøvede sig frem, og see, Trængselen var stakket og let. Naar Menigheden foer vild, naar falsk Lærdom og menneskelig Ustadighed sammenfygede Meninger, saa Sandhedens Vei blev ufremkommelig, og der intet Maal var, da var Himlen hans Maal. Naar han selv sidder i Fængsel, naar Vildfarelsen voxer og trives, medens han Intet formaaer, naar hans Virksomheds Maal er Erfaringen en Daarskab, fordi det gaaer tilbage, da er Himlen hans Maal. Naar Lidelsens Grad berøver Sjelen Fatning, da tænker jeg, da tager han sin Maalestok frem, og see, den bliver stakket og let, medens den vel var bleven ikke til at udholde, hvis han havde søgt Veiledning hos menneskelige Trøstegrunde. Naar Livets Byrde hviler tungt paa ham, naar Tanken lægger de forbigangne Dages Byrde dertil, og han næsten segner under Vægten, naar Erfaringen for længst har opgivet Maalet og er villig til at erklære ham for »den Elendigste blandt Mennesker« (1 Cor. XV, 19), naar selv den ellers Gudhengivne ingen anden Trøst har end »det Ønske, at hans Ulykker alle tilsammen maae lægges paa Vægtskaalen for at veies (Job VI., 2), ingen anden Lindring end det at vide, hvor tung Byrden er: da veier Paulus paa den, og see, den bliver let; thi Himlens Salighed er en over al Maade stor og evig Vægt af Salighed, og han var kun da den Elendigste, naar han »haabede alene for dette Liv« (1. Cor. XV., 19). Erfaringen forstaaer sig jo paa Maal og Vægt, men hvad formaaer den; den formaaer neppe engang at løfte de apostoliske Lidelser for at lægge dem paa Vægtskaalen, men Paulus forstaaer, at Himlens Salighed har en evig Overvægt. Erfaringen veed jo at trøste paa mange Maader, men over al Maade veed kun Himlens Salighed at trøste. Erfaringen veed jo længe at hitte paa Glæde for den Bekymrede, men en Glæde over al Forstand kjender den, som naturligt er, ikke. Erfaringen kjender alle det menneskelige Hjertes mange Paafund, men en Fryd, der ikke opkom i noget Menneskes Hjerter, kjender den ikke. Og dog er det Liv, som er uden Maal og Maalestok, trøstesløst og forvirret, og dog er det Liv, hvis Erfaring ikke endte med at sande, at Erfaringen ikke strækker til, kun et Løb paa det Uvisse, der fortabes i Vildsporet, en Fegten i Luften, som Vinden henveirer, en Skrift i Sandet, hvilken Havet udsletter. Den, der har erfaret dette, han vil vel søge et Maal, der altid er gyldigt, en Maalestok, der altid er gyldig. Og Forventningen af en evig Salighed er en Tilflugt i Nøden, en Fæstning, Livet ikke kan indtage med sin Storm, en Anviisning, hvilken Nød og Lidelser ikke kan udslette; og Samlivet med denne Forestilling nærer et Menneske stærkere end Moderens Melk det diende Barn, og fra denne Forestilling vender han atter styrket tilbage, meest styrket netop da, naar hans Stræben ikke er at vænne sig fra, men vænne sig til denne Næring.

Naar Livets Fordring overskrider Erfaringens Forstand, da er Livet forvirret og trøstesløst, hvis ikke Forventningen af en evig Salighed ordner og beroliger. Naar det fordres af den rige Yngling, at han skal gaae hen og sælge alt sit Gods og give det til de Fattige, da veed Erfaringen ikke at hjælpe; thi en Deel deraf er jo ikke Fordringen. Og dersom der var Den, af hvem det ikke fordredes, at han skulde sælge Alt for at vorde fuldkommen, da hans Besiddelse var af den Beskaffenhed, at neppe Nogen vilde afkjøbe ham den, hvad veed Erfaringen saa? Og Den der ikke behøver først at skulle begrave de Døde, fordi de forlængst ere begravne, men Sorgen kun forøget med Aarene, hvad Erstatning har Erfaringen for ham, hvis det ikke trøster ham, at der jo altid fødes flere end der dør? Og dersom der gives en eensom Smerte, som jo nager dybest; fremmed Erfaring skal ikke trøste den, thi den hører jo ikke Skriget, og selv om det hørtes, man skal ikke altid kunne bedømme Smertens Størrelse efter Skrigets; den egne Erfaring skal ikke hjælpe den, thi derfor var det jo Skriget forstummede, fordi Smerten ikke blev forstaaet. Og Den hvis Mund var bunden som end ikke Oxens er det, naar den dog tærsker Sæd til Andre; og Den hvis Sjæl var bekymret, om han end glædede Andre; og Den »hvis Læbers Gadedør var lukket« (Præd. XII, 4), om han end vidste, at hans Ord vilde flokke Mængdens Nysgjerrighed om ham, men neppe vinde ham Smertens Deeltagelse – hvorledes vil Erfaringen trøste ham? Men Forventningen af en evig Salighed trøster over al Maade. Der er en Taarernes Pagt med

Gud, og denne Pagt sees ikke, høres ikke uden af Den, som skuer i Løndom og forstaaer langt fra, men den er i Pagt med Saligheden hos den Gud, der skal aftørre Taarerne. Og der er et Lidelsesnes Samfund med Gud, hvis Hemmelighed er Forvisningen om en evig Salighed i Fortrolighed med Gud. – En evig Salighed hisset; m. T., spørger Du, hvori den bestaaer, og hvad den skal bringe? Er det Dig ikke nok at den allerede her formaaer at gjøre Trængselen stakket og let, at den formaaer at sammenføie Din bekymrede Sjel med Glædens Inderlighed, uadskilleligt som Alt, hvad Gud har sammenføiet, frugtbart, som den Pagt, Gud selv velsigner?

Forventningen af en evig Salighed skal forlige ethvert Menneske med sin Næste, med sin Ven, og med sin Fjende i Forstaaelse af det Væsentlige. Barnet vil have Alt, hvad det seer, og Ungdommen er ikke stort bedre, vil at Alt skal rette sig efter den, og hele Verden føie dens Ønsker; men Erfaringen veed at skifte og dele, skiller mellem Mit og Dit, giver Keiseren hvad Keiserens er, Næsten hvad hans er, Fjenden hvad ham tilkommer, og bevarer sit Eget. Derfor prise vi Erfaringen, at den saaledes ordner Livet, der i Timelighedens Land gaaer hen i idel Vexelvirkning. Saaledes benyttes maaskee mangt et Menneskeliv, utrættet, indtil det ender med Timeligheden. Men gaaer det saaledes hen, da er et saadant Liv ogsaa kun kummerligt, hvormeget det end opsminkes; smaaligt, hvad enten det var beskæftiget med Millioner eller med Penninge; ynkværdigt som Barndommens Leeg, hvis den skulde være Alvor. Tegner det til, at Menneskenes Liv vil gaae saaledes hen, da er det allerede en Lykke, om Nød og Fare afbryder denne eensformige Tryghed, i hvilken det Bedre og Ædlere synker i Dvale som ved en Fortryllelse. Naar den fælleds Fare staaer for Alles Dør, naar den almindelige Ulykke lærer Menneskene Sammenhold og indprenter dem Forsonlighed, da er det vel seet, hvorledes de forligedes i Forstaaelsen af det Samme, og hvorledes denne Forligelse gavnede de Forenede og gavnede den Enkelte. Men naar Faren er ophørt og Ulykken dragen over, da vender man kun altsort snart tilbage til den gamle Leveviis, og den ved Nøden fremtvungne Forligelse bærer stundom i sig Spiren til en dybere Adskillelse, end den var, som ophævedes. Og om end hiin Forligelse kaster en forskjønnende Glands over et Afsnit af de Enkeltes Liv, da tilhører den dog egentligen ikke dem, men Betragtningen og Betragteren, der arver den, indtil ogsaa Fortællingen derom er glemt. Om det da end er skjønt at see derpaa, et saadant Liv er Timelighedens, er Timelighedens Frugt men ogsaa Timelighedens Bytte, og det Høieste, man kan sige derom, er, at det var et skjønt Øieblik. Men dette Timelighedens skjønne Øieblik er dog i Sammenligning med Evigheden kun som det uægte Metals korte Sølvblink. Den derimod, hvis Sjel er forventende en evig Salighed, han har altid nærværende hos sig Det, der ved sig selv er gyldigt, og mod hvilket alt det Smaalige viser sig som det Smaalige; han er bestandigen paavirket af Det, hvis Eftertragten ikke bringer ham i Strid med Nogen eller med noget Jordisk, hvis Besiddelse ikke udelukker nogen Anden. Det Jordiske kan han nemlig tabe, og hvis han taber det paa den rette Maade, da skal Tabet gjøre det Vanskelige lettere, at en Kameel gaaer igjennem et Naaleøie; og udelukke Nogen skal han ikke ville, hvis han selv ret er bekymret.

»Idet vi ikke ansee de synlige Ting, men de usynlige; thi de synlige ere timelige, men de usynlige ere evige.« Disse ere Apostelens Ord, hvilke vi have forelæst; og saaledes maa vel ogsaa Fremgangsmaaden være. Medens man ellers lader Himlens Salighed staae hen for hvad den nu engang kan være, var det vel bedre, at gjøre saaledes ved de jordiske og timelige Ting, lade dem gaae for hvad de ere, og ikke ansee dem. Thi Den, der anseer det Timelige, han skal vel efterhaanden gjøres udelig til at agte det Evige, og Den, i hvis Øine det Jordiske bliver anseeligt, han skal vel efterhaanden tabe Evne til at skatte det Himmelske. Men de synlige Ting ere timelige; og det Timelige er ikke blot forgængeligt, men er ueens med sig selv, og derfor maa det opløses og kan ikke bestaae. Derfor volder Skatten den Gjerrige Smerte medens han samler den, Smerte medens han besidder den, Smerte naar han skal forlade den; derfor adsplitter den Ødsle uden Glæde, hvad den Karrige gemmer uden Glæde; derfor sprænger den nye Viin de gamle Læderflasker; derfor udsletter Glemsel de forfængelige Idrætter, ja selv den megen Møie og Kummer, ved hvilken et Menneske mener sig at blive betydningsfuld; derfor fortærer Tiden jordisk Kjærlighed og selv det Had, der, afmægtigt som det er, vil trodse sig ind i Evigheden. Men Den, der vender sig bort fra det Timelige til det Evige og er bekymret om sin Salighed, han er forligt med sig selv og forligt med Alle; thi det Evige er altid enigt med sig selv, og dets Enighed udelukker kun hvad der udelukker sig selv.

Dog »bekymret om sin Salighed« – er denne Forventning ikke en ny Byrde man paatager sig, istedenfor at være det evige Lægemedel, der heldbreder al Sygdom, selv naar den er til Døden? Stundom valgte Menneskene vel en anden Art af Vished end denne Bekymringens. De angave enkelte Kjendetegn, opstillede Betingelser, og ved disses Hjælp vare de forvissede om Saligheden, som man er forvissat om, at det er til, man holder i sin Haand. De mærkede ikke, at denne timelige Forvisning netop var Skuffelsen; de mærkede ikke, at »de hang Evigheden i en Spindelvæv;« de mærkede ikke, at det var en Fugl i deres Haand, de havde fanget, en Fugl, der vilde til at flyve. Men medens de over den megen Vished mere og mere forskærtsede Himlens Salighed, vandt de – Ret til at lade Bestemmelserne være afgjørende for Andre, Ret til at udelukke Andre. Lad dem beholde denne Ret; det var jo dog i Sandhed den sørgeligste Misforstaaelse, om et Menneske i sin Iver for at udelukke Andre dyssedes saaledes, at han end ikke drømte om, selv at være udelukket. Hvad Under da, at Timeligheden atter blev lyst i Hævd, at Had og Vrede, og jordisk Forkjærlighed, og verdslige Hensyn atter trængte sig ind i Evigheden til at gjøre den ueens med sig selv og splidagtig! Hvo forfærdes ikke over en saadan Forvendthed, jeg for min Deel har altid forgjæves søgt at forstaae den!

Men lader os dog alvorligen betænke denne Sag; thi Himlens Salighed er og bliver dog den Afgjørelse, der

afgjør Alt; ja selv om Bekymringen ikke skaffede et Menneske den ydmyge Indgang, det er dog værd at beflitte sig paa den, at der maa være et Inderste, et Helligste i Sjelen, hvor Bevidstheden trækker sig tilbage, lader Verden fare, slutter sig i sig selv, forliger sig med sig selv, og derved med Livets Forskjelligheder, et Indelukke, hvor Endelighedens Tanker, forsaavidt de formasteligen ogsaa ville trænge sig herind, findes hver Morgen nedstyrtede som Dagens Billede for Foden af Pagtens Ark, for den Bekymrings Ophøiethed der ene er bekymret om det i sig Gyldige, hvad den Forventning ikke er, der triumpherende vil drage ind i Himlen, og at dens festlige Indtog skal være afgjørende for Andre.

Forsaavidt hiin sørgelige Misforstand, »der blev et Rov for verdslig Viisdom« (Colos. II, 8), laae i, at den knyttede Himlens Salighed til endelige Betingelser, kunde det maaskee atter ved en Misforstaaelse synes, at den Letsindighed, den sorgløse Dumdristighed, der ikke besværes af nogen Betingelse, var at foretrække. Imidlertid er dette saare langt fra, og vi bleve jo enige om, at Enhver, der ingen Bekymring har, eengang for alle er udelukket fra at betænke en Sag, til hvis Overveielse kun Bekymringen aabner Adgang. Hiin Misforstand var da ikke, at man antog Betingelser, men at Bekymringen for at udfinde disse blev saa hurtigen beroliget, at den Enkelte endog vandt Tid og Leilighed og Sind til at afgjøre Spørgsmaalet for Andres Vedkommende. Og dog saasnart Bekymringen ophører, er den Enkelte, hvem dette hænder, udelukket fra Overveielser. Den der derimod i Sandhed er bekymret, han fatter vel, at der maa være en Betingelse, men denne vil han aldrig endeligen kunne udgrunde; thi en endelig Udgrunden vil Bekymringen forhindre. Selv naar han har tænkt meest derover, maa han dog tilstaae, at han ikke paa endelig Maade kan afgjøre, hvilke Betingelserne ere; thi Bekymringen tager netop Endeligheden fra ham. I Alt, hvad han udfinder, vil der være en Uvished tilbage, og denne Uvished nærer Bekymringen, og Bekymringen nærer Uvisheden. Denne Uvished kan udtrykkes saaledes, at han forventer den evige Salighed af Guds Naade. Men Guds Naade forventer han igjen ikke i Kraft af nogen endelig Betingelse; thi da er den ikke Naade, og da vil ogsaa snart Bekymringen forvandle sig til jordisk Tryghed. Hvis han nu saaledes bestandigen er bekymret, men ogsaa bestandigen frelst i Naaden; hvis han indseer, at det, at Bekymringen ophørte, var et sørgeligt Tegn, hvorledes skulde han da nogensinde faae forfængelig Sikkerhed nok til at afgjøre dette Spørgsmaal for en Anden?

Dog sæt ogsaa, at der vare visse Betingelser, hvilke man nøiagtigen kunde angive i Ord, og efter hvilke den iagttagende Tanke kunde prøve, hvorledes den Enkeltes Tilstand var, hvorledes skulde han dog, hvis han atter var bekymret, og hvis han ikke er det, da tager han jo Alt forfængeligt, hvorledes skulde han da nogensinde med endelig Vished kunne afgjøre, om disse Betingelser vare tilstede hos ham? Disse Betingelser være nu Gjæringer, bestemte Forestillinger, Stemninger, hvo kjender dog sig selv saa nøie, at han paa sit eget Ansvar turde borge sig for, at disse vare tilstede hos ham netop saaledes som de skulde være, ikke uægte Børn af tvivlsom Herkomst! Hvo kunde gjøre det, hvis han i Sandhed var bekymret, og hvo maatte ikke, hvis han for Alvor vilde betænke det, i Sandhed blive bekymret! Men er der saaledes bestandigen en Uvished tilbage i hans Sjæl, formedelst hvilken han tyer til en Naade, hvorledes skulde det falde ham ind at ville afgjøre det om Andre; thi førend man begynder derpaa maa man jo dog først have sig selv ganske sikker. Men Den, der ved en Naade er ganske sikker, hvad vi jo ville ønske den Enkelte, han er, menneskeligt talt, aldeles usikker.

Lader os et Øieblik tale i et Billede, og ved Billedets Ufuldkommenhed vende Opmærksomheden hen paa det evigt Gyldige, hvorom vi tale. Der findes stundom i Krigshæren en lille udvalgt Flok, der kaldes den u dødelige Skare, og det ansees af Krigeren for en stor Hæder at optages i den. Sæt nu, der var et Menneske (vi vide det jo vel, at dette var en sørgelig Forvildelse, der vel aldrig er forekommen, og gid aldrig nogen lignende Forvildelse maatte forekomme), hvem Optagelsen i denne Skare beskæftigede ligesaa meget, som det at arve Himlens Salighed bør bekymre Enhver. Betingelserne vare tilstrækkeligen bekjendte; der fordredes Udmærkelse i Krig, men tillige et vist Ydre, en bestemt Væxt, Skabning o. s. v. Han vilde da prøve om alt dette passede paa ham, ikke i Almindelighed, ikke skjødsløst, thi dertil var han for bekymret, og han vidste, at blot der manglede det Mindste, blev han ikke optagen. Og dette, om der manglede Noget, eller om Alt var tilstede i det rette Forhold, skulde Hærføreren afgjøre ved sit Skjøn. Ved sit Skjøn; thi alle Betingelser kunde jo være tilstede enkeltviis, men frembragte ikke i Forening den ædle Overensstemmelse, der betingede Optagelsen. Dette Skjøn tænker jeg skulde vel blive ham Bekymringens Uro. Sæt imidlertid, at han vidste sig fuldkommen sikkert, men vi glemme ikke, at han var ligesaa bekymret for denne Optagelse, som det bør sig et Menneske at være bekymret om Himlens Salighed. Der stod endnu en Vanskelighed tilbage. Optagelsen kunde ikke skee i samme Øieblik, han maatte vente nogle Dage. Hvad kunde der ikke hænde i disse Dage? Og om end disse vare forløbne uden noget Uheld, selv i det Øieblik han traadte ind i Hærførers Pallads, han kunde jo snuble – mon en Saadan vilde have Tid og Leilighed og Sind til at gaae omkring og betragte de andre Mennesker, for at see, om de egnede sig til at optages i hiin Skare? Mon han ikke med dyb Bekymring vilde fatte, at det, at have været ganske nær ved at vorde optagen, endnu er en Udelukkelse? Vilde han ikke med dyb Bekymring fatte dette, hvis han var ligesaa bekymret om Optagelsen i hiin Skare, som ethvert Menneske bør være bekymret om at arve Himlens Salighed?

Dog om end et Menneske kjendte Betingelserne, indtil Punkt og Prikke, og fattede, at de utvivlsomt passede paa ham (lader os antage dette) – saa var der jo for ham Tid og Leilighed og Sindsro til at afgjøre Spørgsmaalet for Andre. Hvorledes? Er da Himlens Salighed ikke saa stort et Gode, at det ingen Tilvæxt behøver ved noget udvortes Forhold? Den, der besidder Saligheden, han kan jo dog hverken ønske at blive

mere salig ved nogen uvedkommende Tanke, eller ønske at forstyrres af nogen uvedkommende Tanke. Naar da et Menneske, der mener sig sin Salighed sikkret, desuagtet betænker noget Saadant, da viser det netop, at han ikke betænker Saligheden; og denne anden Tanke gjør vel, ligesom Bevidstheden om den gode Gjerning gjør at man har Lønningen borte, gjør vel at man har Saligheden borte. At udelukke Nogen skulde da vel neppe Den ønske, der selv var bekymret; men skulde han maaskee, som det stundom høres, være medlidende nok, til at ønske en Anden optagen? O, spar Din Medlidenhed til en bedre Leilighed, og hvis Du da kan gjøre noget for et Menneske, da gjøre Du det, beskæmmet som det sømmer sig, thi vi ere alle unyttige Tjenere, og selv vore Velgjerninger ere dog kun menneskelige Paafund, skrøbelige og meget tvetydige, men Himlens Salighed faaer ethvert Menneske kun af Guds Naade og Barmhjertighed, og denne er ethvert Menneske lige nær, saaledes nemlig, at det er en Sag mellem Gud og ham; og ingen Trediemand, der selv blev tagen til Naade, forspilde denne ved ubeføiet Indblanden. Om der da var et Menneske, hvad jeg sandeligen ikke har erfaret, der forbittrede mig mit Liv tidlig og sildig, og kun tænkte mig Alt til det Onde, skulde det kunne forstyrre min Salighed, om han ogsaa blev salig; eller skulde jeg være forfængelig nok til at ville forhjælpe ham dertil ved min Medlidenhed! O, Bekymringen om en evig Salighed, den vender Sindet af fra alle utidige Betænkninger! Om der var den, der havde baaret Dagens Møje og Hede, og om jeg blev kaldet ved den ellefte Time, og vor Løn blev den samme; mon det skulde kunne forstyrre ham, naar han betænkte, at Lønningen er en evig Salighed? Han havde jo rigeligen og i Overflod, fik ikke mere derved, at jeg blev udelukket. Og om det var en retfærdig Mand, der fra sin Ungdom havde bevaret Budene og gennem et langt Liv forventet Himlens Salighed (hvilket sandeligen er et sjelden hæderligt Eftermæle), og jeg var en Røver, der »endnu idag,« altsaa i samme Øieblik, kom ligesaavidt som han; mon det skulde kunne forstyrre ham? Ja dersom jeg vilde mene, at det var paa Grund af min Retfærdighed, da vilde det vel oprøre ham og oprøre Himlen selv, saa den atter stødte mig ud; men naar jeg nu er villig til med lagttagelse af alle Formler og uden nogen Forbeholden at tilstaae, at det var Naade; mon da hiin retfærdige Mand vilde vedblive at være saa ubillig, ikke imod mig, thi jeg var jo sluppen ind – men mod sig selv ved at beholde Vreden? Og dersom det var, ikke hvad man i den ædlere Stil kalder saa, men hvad man i simpel og daglig Tale kalder ret et eenfoldigt Menneske, og Du derimod, m. T., var en Viis, der dybsindigen spurgte, hvad er Sandhed, og rastløst grundede derover med Lykke og med Evne; – mon det skulde kunne forstyrre Dig, at han blev ligesaa salig som Du, og Himlens uendelige Salighed gjorde Eder begge Lige. Ja naar Du engang dør, da vil der være Forskjel, da skal det siges og siges med Føie, at Videnskaben sørger, og dens Dyrkere begræde Tabet, og Din Jordefærd skal være forskjellig, thi det er en skøn Skik, at Menneskene klæde den Døde i hans bedste Dragt, men Spørgsmaalet er dog, om Døden ikke klæder ham af igjen. Og dersom det var, hvad man saaledes kalder en Mand, en Mand, der havde levet glad med sin Hustru og avlet Børn med hende i nøisomme Kaar, og ladet sit Hjerte frydes med andre Mænd, men sjelden var bleven bevæget af de Tanker, der havde ladet Dig om Dagen glemme Alt, og holdt Sønnen borte fra Dig om Natten; mon det skulde kunne forstyrre Dig, at han blev ligesaa salig som Du. O, »dersom Gud i sin Høre holdt al Sandhed, og i sin Venstre den evige Stræben« ... nei, dersom Gud i sin Høre holdt Saligheden, i sin Venstre tillige den Bekymring, der var bleven Dit Livs Indhold, vilde Du ikke selv vælge den Venstre, om Du dog blev som den, der valgte den Høre? En Lighed maa der jo dog være, og hvad er vel trøstesløsere end den Lighed til hvilken stundom Menneskene flygte hen, Dødens Lighed, der gjør Alle lige fattige; og hvad er vel saligere end den Lighed, der gjør Alle lige salige?

Er dette ikke saaledes, m. T, og derfor sagde Du vel til Din Gud hos Dig selv: Fader i Himlene, naar jeg vil betænke min Saligheds Sag, da tager jeg ikke Regnskabet frem; thi jeg veed vel, at jeg kan ikke svare een til tusind, og jeg veed vel, at Petrus stod sikkere paa Havets Bølge end Den, der mod Dig staaer paa sin Ret. Og ikke vil jeg bygge min Salighed paa nogen Gjerning, ikke paa den bedste, jeg kan have gjort, thi kun Du veed, om det var en god Gjerning; og ikke paa den bedste, jeg kunde gjøre, thi kun Du veed, om det vorder en god Gjerning. Bevar da min Sjæl for den Smaalighed, der vil forringe Dig og Din Gave, forringe mig selv ved at gjøre mig større end Nogen; frels mit Sind fra den Grublen, der vil udgrunde, hvad ikke er givet at forstaae; udgiv min Tanke fra den Spidsfindighed, der lumskeligen tager det Bedste og giver mig det Ringere. Hvad jeg gjorde som Barn let og naturligt, at jeg troede uden at forstaae; hvad jeg senere har gjort, har gjort, det veed jeg, har troet et Menneske imod Forstanden; hvad jeg vil vedblive at gjøre, om det end prises større at være klog end at troe; hvad jeg vil beflitte mig paa af al Magt, at ikke Forstandens Herlighed skal bedaare mig og lade mig tage Skade paa min Sjæl; skulde jeg ikke ville gjøre det mod Dig, skulde jeg ikke, da jeg dog Intet selv formaaer, ønske Bekymring og Tillid og Frimodighed til at troe Dig, og til i denne Tro at forvente Din Salighed!